

EDUSKUNNAN VASTAUS 37/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Asia

Hallitus on vuoden 2008 valtiopäivillä antanut eduskunnalle esityksensä laiksi oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 233/2008 vp).

Valiokuntakäsittely

Lakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LaVM 3/2009 vp).

Päätös

Nyt koolla oleva eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään asianosaisen oikeudesta saada valtion varoista hyvitys, jos oikeudenkäynti viivästyy.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä riita-, hakemus- ja rikosasiassa.

Rangaistuksen alentamisesta oikeudenkäynnin viivästymisen perusteella säädetään rikoslaissa (39/1889). Korvausta viivästyksestä aiheutuneesta vahingosta voidaan tämän lain estämättä saada siten kuin vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

3 §

Oikeus hyvitykseen

Yksityisellä asianosaisella on oikeus saada valtion varoista 6 §:ssä tarkoitettu kohtuullinen hyvitys, jos oikeudenkäynti viivästyy siten, että se loukkaa asianosaisen oikeutta oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa.

4 §

Oikeudenkäynnin viivästyminen

Arvioitaessa, onko oikeudenkäynti viivästynyt, otetaan oikeudenkäynnin keston lisäksi huomioon erityisesti:

- 1) asian laatu ja laajuus;
- 2) asianosaisten, viranomaisten ja tuomioistuinten toiminta oikeudenkäynnissä;
- 3) asian merkitys asianosaiselle.

Oikeudenkäynnin viivästyminen arvioitaessa otetaan lisäksi huomioon Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka koskee ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/1990) 6 artiklan 1 kappaleen soveltamista.

5 §

Oikeudenkäynnin alkamisajankohta

Oikeudenkäynnin kestona huomioon otettava aika alkaa:

- 1) riita- ja hakemusasiassa asian vireilletulosta tuomioistuimessa;
- 2) rikosasiassa siitä, kun toimivaltainen viranomainen on ilmoittanut vastaajalle hänen tekemäkseen epäillystä rikoksesta tai kun häneen kohdistettu rikosepäily on olennaisesti vaikuttanut hänen asemaansa;
- 3) asianomistajan vaatimuksen vireilletulosta tuomioistuimessa.

6 §

Hyvityksen määrä

Hyvityksen tarkoituksena on korvata oikeudenkäynnin viivästyisestä asianosaiselle aiheutunutta huolta, epävarmuutta ja muuta niihin rinnastettavaa haittaa.

Hyvityksen määrä on 1 500 euroa vuodessa kultakin vuodelta, jona oikeudenkäynti on valtion vastuulla olevasta syystä viivästynyt. Hyvityksen yhteismäärää korotetaan enintään 2 000 eurolla, jos pääasia on erityisen merkittävä asianosaiselle. Asiaa pidetään erityisen merkit-

tävänä, jos se liittyy välittömästi henkilön terveyteen, toimeentuloon, oikeudelliseen asemaan tai muuhun vastaavaan seikkaan. Hyvitystä voidaan alentaa tai korottaa 4 §:n 1 momentissa mainitun tai muun niihin rinnastuvan seikan perusteella.

Hyvitys on enintään 10 000 euroa. Hyvityksen enimmäismäärä voidaan erityisestä syystä ylittää.

Oikeutta hyvitykseen ei ole siltä osin kuin rangaistusta alennetaan viivästyksen perusteella. Jos hyvitystä on aiemmin määrätty lainvoimaisella ratkaisulla samassa asiassa, se otetaan vähennyksenä huomioon uutta hyvitystä määrätessä.

7 §

Hyvityksen vaatiminen

Hyvitystä on vaadittava pääasiaa käsittelevältä yleiseltä tuomioistuimelta. Vaatimus on tehtävä hyvissä ajoin ja viimeistään ennen pääasian käsittelyn päättymistä puhevallan menettämisen uhalla. Vaatimusta ei voi tehdä vasta korkeimmassa oikeudessa ilman pätevää syytä.

Vaatimus voidaan tehdä kirjallisesti tai suullisesti. Vaatimus on perusteltava.

8 §

Valtion puhevallan käyttäminen

Valtion puhevaltaa hyvitystä koskevassa asiassa käyttää virallisen syyttäjän ajamassa rikosasiassa syyttäjä ja muussa asiassa oikeusministeriö. Oikeusministeriölle ei varata tilaisuutta tulla kuulluksi hyvitystä koskevasta vaatimuksesta, ellei siihen ole erityistä syytä.

9 §

Hyvitysvaatimuksen ratkaiseminen

Tuomioistuin ratkaisee hyvitysvaatimuksen samalla kun se ratkaisee pääasian. Hyvityksessä toimivaltainen on kokoonpano, joka on pääasiassa toimivaltainen.

Tuomioistuimen on ilmoitettava hyvityksen määräämistä koskevasta ratkaisustaan viipymättä oikeusministeriölle.

10 §

Kustannukset

Jos asianosaiselle myönnetään hyvitys, hänelle määrätään samalla valtion varoista korvattavaksi hyvityksen vaatimisesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset kulut, jollei niitä muutoin korvata valtion varoista. Hyvitysvaatimuksen käsittelystä ei peritä maksua.

11 §

Muutoksenhaku

Tuomioistuimen hyvitysvaatimuksesta antamaan ratkaisuun haetaan muutosta kuten pääasiassa.

Oikeusministeriö voi hakea muutosta kärjää-oikeuden ratkaisuun tyytymättömyyttä ilmoittamatta.

12 §

Hyvityksen maksaminen

Hyvitys maksetaan asianosaiselle kuukauden kuluessa siitä, kun hyvitystä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi. Hyvityksen maksaa oikeusministeriö.

Kiellosta ulosmitata hyvitys ja hyvityksen verovapaudesta säädetään erikseen.

13 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tässä laissa säädetyssä tuomioistuimen ratkaisusta ilmoittamisessa ja hyvityksen maksamisessa noudatettavasta menettelystä annetaan oikeusministeriön asetuksella.

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tässä laissa tarkoitettu hyvitys voidaan määrätä maksettavaksi myös asiassa, joka on vireillä lain tullessa voimaan.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään oikeudenkäymiskaareen siitä lailla 690/1997 kumotun 19 luvun tilalle uusi 19 luku seuraavasti:

19 luku

Asian kiireelliseksi määrääminen

1 §

Käräjäoikeus voi asianosaisen vaatimuksesta päättää, että asia määrätään kiireelliseksi, jos asian käsittelemiselle ennen muita asioita on erityisen painava syy ottaen huomioon oikeudenkäynnin kesto, asian laatu ja merkitys asianosaiselle sekä muut perusteet kiireelliseksi määräämiselle.

2 §

Asianosaisen, joka vaatii asiansa käsittelyä kiireellisenä, on tehtävä siitä kirjallinen hakemus pääasiaa käsittelevälle käräjäoikeudelle. Hakemuksen tulee sisältää vaatimus kiireelliseksi määräämisestä ja seikat, joihin vaatimus perustuu.

Ennen kiireelliseksi määräämistä koskevan vaatimuksen ratkaisemista käräjäoikeuden on tarvittaessa varattava muille asianosaisille tilaisuus tulla soveltuvalla tavalla kuulluiksi.

3 §

Kiireelliseksi määräämistä koskeva hakemus ratkaistaan käräjäoikeudessa yhden tuomarin kokoonpanossa. Pääasiaa käsittelevä tuomari saa itse tehdä ratkaisun vain, jos toista tuomaria ei ole ilman viivytystä saatavissa ratkaisemaan asiaa tai jos vaatimus on selvästi perusteeton.

Kiireelliseksi määräämistä koskeva ratkaisu voidaan tehdä kirjallisessa menettelyssä. Ratkaisu on tehtävä viipymättä.

4 §

Kiireelliseksi määrätty asia on käsiteltävä käräjäoikeudessa ilman aiheetonta viivytystä ennen muita asioita.

Kiireelliseksi määrääminen on voimassa kunnes pääasia on ratkaistu käräjäoikeudessa.

5 §

Asian kiireelliseksi määräämistä koskevaan ratkaisuun ei saa hakea erikseen muutosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

hallintolainkäyttölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 26 päivänä heinäkuuta 1996 annettuun hallintolainkäyttölakiin (586/1996) uusi 53 a § seuraavasti:

53 a §

Hallinnollisen taloudellisen seuraamuksen käsittelyn viivästyminen

Jos asia koskee hallinnollisen taloudellisen seuraamuksen määräämistä tai muutoksenhakua hallintoviranomaisen päätökseen, jolla tällainen seuraamus on määrätty, hallintotuomioistuin tai

muu lainkäyttöelin voi ottaa ratkaisussaan huomioon, että asian käsittely on viivästynyt ja loukkaa asianosaisen oikeutta oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa. Hallintotuomioistuin tai muu lainkäyttöelin voi viivästyksen hyvittämiseksi alentaa hallinnollisen taloudellisen seuraamuksen määrää tai poistaa sen kokonaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Laki

ulosottokaaren 4 luvun 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 15 päivänä kesäkuuta 2007 annetun ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 19 §:n 1 momenttiin uusi 3 a kohta seuraavasti:

4 luku
Ulosmittaus
19 §

Muita ulosmittauskieltoja

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään,
ulosmitata ei saa:

3 a) valtiolta oikeudenkäynnin viivästymisen tai kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen valvontaelimen toteaman loukkauksen vuoksi muusta kuin taloudellisesta vahingosta saatua hyvitystä eikä korvausta kuluista;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Laki

tuloverolain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 80 §:n 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 452/2007, ja
lisätään 80 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 452/2007 sekä laeissa 1389/1995, 896/2001 ja 337/2007, uusi 9 kohta seuraavasti:

80 §
Verovapaat vakuutus- ja vahingonkorvaukset
Veronalaisia korvauksia eivät ole:

8) yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007) 62 §:ssä ja työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain (449/2007) 21 §:ssä tarkoitettu hyvitys, jonka työnantaja on yhteistoimintavelvoitteiden laiminlyönnin johdosta maksanut irtisanotulle, lomautetulle tai osa-aikaistetulle työntekijälle;

9) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettu hyvitys ja kulujen korvaus eikä kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen valvontaelimen Suomen valtion maksettavaksi määräämä hyvitys ja kulujen

korvaus, ellei hyvitys tai korvaus ole tullut veronalaisen tulon sijaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2010 toimitettavassa verotuksessa.

Helsingissä 21 päivänä huhtikuuta 2009
